

Rattan Singh and another v. Ram Parkash and others
(P. C. Jain, Acting Chief Justice)

ILR ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ

(1985)2

ਦੀ ਧਾਰਾ 204 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਸਾਮੱਗਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਚਲਾਨ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 204 ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਡ ਦੇ ਚੈਪਟਰ XVI ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਚੈਪਟਰ XV ਵਿੱਚ ਜੋ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ) ਲਈ ਧਾਰਾ 204 (1) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰੰਟ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸੰਮਨ ਜਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(12) ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੱਜ ਨੇ 10 ਫਰਵਰੀ, 1981 ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ 27 ਫਰਵਰੀ, 1981 ਨੂੰ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਅਚਨਚੇਤ ਹੁਕਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਬਣਾਏ ਬਿਨਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਸੀ। ਧਾਰਾ 204(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 204(1) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖੰਡਿਤ ਹੁਕਮ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(13) ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਚਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ 10 ਫਰਵਰੀ, 1981 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ 27 ਫਰਵਰੀ, 1981 ਲਈ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੇ ਅਣਗੌਲੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਐਨ.ਕੇ.ਐਸ

ਫੁਲ ਬੈਚ

ਪੀਸੀ ਜੈਨ ਏਸੀਜੇ, ਡੀਐਸ ਤਿਵਾਤੀਆ ਅਤੇ ਆਈਐਸ ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇ.ਜੇ.

ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਰਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਉੱਤਰਦਾਤਾ।

1981 ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2543 ।

8 ਮਈ 1985 ਈ.

ਪੰਜਾਬ ਆਕੂਪੈਂਸੀ ਟੈਨੈਂਟਸ (ਵੈਸਟਿੰਗ ਆਫ ਪ੍ਰੋਪਰਾਈਟਰੀ ਰਾਈਟਸ) ਐਕਟ (1953 ਦਾ VIII),
— ਸੈਕਸ਼ਨ 3 — ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਹਤ ਐਕਟ (1965 ਦਾ XLVII) ਸੈਕਸ਼ਨ 34 — ਕਿੱਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ
ਵਿਕਰੀ — ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ **ਮਿ.ਲੀ**

ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ — ਅਦਾਲਤ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵਿਕਰੇਤਾ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੋਰਟਗੇਜ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ ਜਦੋਂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇਗੀ - ਵਿਕਰੇਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਡੈਂਪਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਿਵਰਸ਼ਨਰ ਘੋਸ਼ਣਾਤਮਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ — ਏਲੀਏਨੀ — ਕੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ — ਘੋਸ਼ਣਾਤਮਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ — ਅਜਿਹਾ ਫ਼ਰਮਾਨ — ਕੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ — ਉਲਟਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ — ਕੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਪਸੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬੇਗਾਨਗੀ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪਰਦੇਸੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਫੁਡਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਘੋਸ਼ਣਾਤਮਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਲਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਰਦੇਸੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣਗੇ ਜਦੋਂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇਗਾ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੀ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਕਸਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਭਾਵ ਕਿ ਪਰਦੇਸੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦਿਲਚਸਪੀ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ ਪਰਦੇਸੀ ਦਾ ਹੱਕ ਅਤੇ ਸਿਰਲੇਖ ਪਰਦੇਸੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਲਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਆਕੂਪੈਂਸੀ ਟੈਨੈਂਟਸ (ਵੈਸਟਿੰਗ ਆਫ ਪ੍ਰੋਪਰਾਈਟਰੀ ਰਾਈਟਸ) ਐਕਟ, 1953 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਨੇ ਸਿਰਫ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ, ਡਿਕਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਬਜ਼ਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਧੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰਦੇਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ, ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਪਰਦੇਸੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਹੈ।

(ਪਰਾ ੭)।

ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਜਸਵੰਤ ਰਾਏ ਅਤੇ ਹੋਰ, 1966 PLR 922.

ਓਵਰਰੂਲਡ।

(ਕੇਸ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਅਤੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ

Rattan Singh and another v. Ram Parkash and others
(P. C. Jain, Acting Chief Justice)

ਡੀ.ਐੱਸ. ਤਿਵਾਤੀਆ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ 28 ਅਗਸਤ, 1984 ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਵਜੋਂ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ। ਮਾਨਯੋਗ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੋਮ ਚੰਦ ਜੈਨ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਡੀ.ਐੱਸ. ਤਿਵਾਤੀਆ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀ ਆਈ.ਐੱਸ. ਟਿਵਾਣਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ 8 ਮਈ, 1985 ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ।

ਬਕਾਇਦਾ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮਿਤੀ 13 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਡੀ. 1981 ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸੂਬਾ ਜੱਜ 1st ਕਲਾਸ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਨੇ ਮਿਤੀ 26 ਦਸੰਬਰ, 1978 ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਐਮ.ਐਲ.ਸਰੀਨ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਸਨ।

ਮਲੂਕ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਬੀ.ਐਨ.ਸ਼ਰਮਾ, ਅਸ਼ੋਕ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਕਪਿਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਵਾਬਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਪ੍ਰੋਮ ਚੰਦ ਜੈਨ, ਏ.ਸੀ.ਜੇ

(1) ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ:-

(2) ਇੱਕ ਵਕੀਲੋ 163 ਕਨਾਈਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਆਖਰੀ ਮਰਦ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ 7 ਜੁਲਾਈ, 1934 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 10,000 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ। ਰਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਪਿਤਾ ਲਛਮਣ ਦਾਸ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ: 1 ਅਤੇ ਮੋਹਰ ਚੰਦ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ: 2 ਤੋਂ 5 ਦੇ ਪੂਰਵ-ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਐਡ ਸੇਲ-ਡੀਡ ਰਾਹੀਂ 2,900/-। ਰਤਨ ਚੰਦ, ਮੁਦਈ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾਤਮਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਜੱਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। 17 ਅਕਤੂਬਰ, 1945 ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਕੀਲੋ ਦੇ ਵੱਜੋਂ 'ਤੇ ਬੇਗਾਨਗੀ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਛਮਣ ਦਾਸ, ਵੈਂਡੀ, ਨੇ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਵਕੀਲੋ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ।

ਰੁਪਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਮੌਰਗੇਜ ਨੂੰ ਰੀਡੀਮ ਕਰੋ। 2,900/-। ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਅੰਤਮ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਮਲਾ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਿਆ। ਵਕੀਲੇ ਦੀ 19 ਜਨਵਰੀ, 1977 ਨੂੰ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਕੀਲੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਰਤਨ ਓਂਪ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਝਗੜੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲਫ਼ਮਣ ਦਾਸ, ਜਿਸਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖਰੀਦੇ ਸਨ, ਵਕੀਲੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਓ.ਸੀ. ਕਪੋਸੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ (ਵੇਸਟਿੰਗ) ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ) ਐਕਟ, 1953 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਦਈ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਿਸੇ ਰਾਹਤ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵੇਚੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ

ਲਫ਼ਮਣ ਦਾਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ-ਜਵਾਬਦਾਤਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਦ. ਮੁਦਈ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(3) ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮੁਦਈਆਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮੁਦਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(4) 27 ਜਨਵਰੀ, 1982 ਨੂੰ, ਅਪੀਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੋਸ਼ਨ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਅਪੀਲ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਵਾਲਾ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੈਂਚ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ **ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ** ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (1), ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਜਸਵੰਤ ਰਾਏ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਟਕਰਾਅ ਸੀ। 2), ਅਤੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

(5) ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੀ ਨੁਕਤਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਲਫ਼ਮਣ ਦਾਸ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲੇ ਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਸਰੀਨ ਵੱਲੋਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ **ਗਈ** ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਲਫ਼ਮਣ ਦਾਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਗਿਰਵੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਲਫ਼ਮਣ

Rattan Singh and another v. Ram Parkash and others
(P. C. Jain, Acting Chief Justice)

ਦਾਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਐਕਟ. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਵਕੀਲੋ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਸਿਰਫ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਲਛਮਣ ਦਾਸ। ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ, ਫਰਮਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਲਟਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ

(1) 1966 PLR 626

(2) 1966 PLR 922

I . . . *

ਦੂਰ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਰਦੇਸੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(6) ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਠਾਕੁਰ ਮਲੂਕ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਾਬਜ਼ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਿੱਥੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿ ਵਾਪਸੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਰਮਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਉਪਲਬਧ ਸੀ। ਵਕੀਲੋ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਦੀ ਹੋਂਦ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਡਿਕਰੀ ਬੇਅਸਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਜੋ ਵਿਕਰੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਬਣ ਗਏ ਸਨ, ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਏ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ, ਏਪੀਪੀਲ 'ਤੇ, ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਗਿਰਵੀਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ।

(7) ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਵਕੀਲੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਲਟਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਲਹਿਦਗੀ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ

ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਕੀਲੇ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਰੁਪਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਛੁਡਾਓ। 2,900/-। ਉਸ ਘੋਸ਼ਣਾਤਮਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੁਦਈਆਂ ਅਤੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਰਦੇਸੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇਗਾ ਤਾਂ ਉਲਟਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣਗੇ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੀ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਕਸਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਭਾਵ, ਵਕੀਲੇ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਆਜ ਗੁਆ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ ਪਰਦੇਸੀ ਦਾ ਹੱਕ ਅਤੇ ਸਿਰਲੇਖ ਪਰਦੇਸੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਲਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਨੇ ਸਿਰਫ਼ -ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ, ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਹੈ, ਉਲਟਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ : ਕਬਜ਼ਾ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਧਿਕਾਰ

• ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰਦੇਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ, ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹੱਕ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। **ali ਦੇ ਨਾ ਹੀ. ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ, ਮੈਂ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਤੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੋ:-**

"11. ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁਣ ਇਹ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੱਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ। ਘੋਸ਼ਣਾਤਮਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੇ ਮੁਦਈਆਂ ਅਤੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਮੁਦਈ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਸਮੇਂ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਘੋਸ਼ਣਾਤਮਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਦੇ ਵਾਰਸ ਸਨ। ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਯਤ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮਰਦ ਮਾਲਕ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਵਿਧਵਾ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਆਖਰੀ ਪੁਰਸ਼-ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵਿਧਵਾ ਨਹੀਂ ਬਚੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਆਖਰੀ ਪੁਰਸ਼-ਧਾਰਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਗੁਰਦੇਵੀ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਪੋਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦਾ ਹਿੱਤ ਮਹਿਜ਼ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਭਾਵ, ਗੁਰਦੇਵੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਹ ਇਹ ਦਿਲਚਸਪੀ ਗੁਆ

Rattan Singh and another v. Ram Parkash and others
(P. C. Jain, Acting Chief Justice)

ਬੈਠਣਗੇ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਗੁਰਦੇਵੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 1953 ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਐਕਟ ਨੰਬਰ VIII ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਧੇ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਉਹ ਪੰਜ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਵਿਚਕਾਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵਕੀਲ ਨੇ **ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਾਵਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ** ਇਸ ਪੱਖ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ —

■•

ਇੱਕ ਕਬਜ਼ਾਧਾਰੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰ, ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਇਹ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਸਵਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਨਿਰੀਖਣ ਉਸ ਕੇਸ **ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ** .

12. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਸਥਿਰ ਹੋ ਗਏ ਬਲਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾਤਮਕ ਫਰਮਾਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਵੀ ਹੋ ਗਏ। ਫਰਮਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਿਆ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪਰਦੇਸੀ ਜੀਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਉਸਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੇ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਅਤੇ ਪਾਰਸਲ ਬਣੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਪੀੜਤ ਸਨ। ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵੱਡੀ ਸੰਪੱਤੀ ਪਰਦੇਸੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਜੇ ਵੀ ਸਿਰਲੇਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਰਮਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਦੇਸੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਲਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਇੱਕ ਅੰਤ. ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਨੇ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਪੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਉਲਟਾ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੈਕਸ਼ਨ 3 ਫਰਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਫਰਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਘੋਸ਼ਣਾਤਮਕ ਹਨ ਜਾਂ ਹੋਰ। ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰਿਵਾਜ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ **ਕੀਤਾ ਜਾ**

ਸਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕੀਤਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । ਕਸਟਮ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਸਟਮ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਸਾਚੇ ਝਗੜੇ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, **ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੇ ਬੇਗਾਨਗੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ**। ਫ਼ਰਮਾਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਦੀ ਬੰਧਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ।

13. ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜੋ ਵੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਅਸੀਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ **ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਚਾਓ** ਪੱਖ ਮੁਦਈ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ **ਹਰਾ** ਨਹੀਂ ਸਕੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹੀ **ਜਾਰੀ** ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਰਦੇਸੀ ਦੀ ਸ਼ਿੰਦਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਤ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਜਾਂ **ਉਸ** ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਮੌਤ **ਨਾਲ**, **ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ**। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੁਦਈਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਬੇਗਾਨਾ **ਨਹੀਂ ਸੀ** । ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਅਯੋਗ **ਸੀ** ਅਤੇ ਜਿਸ ਪਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ, **ਇਹ** ਰੱਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਚੇ **ਝਗੜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ** ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਲਈ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਮਰਥਕ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।"

(8) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਦਈ ਰੁਪਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। 2,900/-।

(9) ਇਹ ਅੱਗੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਅਤੇ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਓਵਰ-ਰੋਲਡ ਹੈ।

(10) ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਿੰਦੂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(11) ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੁਪਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। 2,900/-। ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਡੀ.ਐਸ. ਤਿਵਾਤੀਆ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

Rattan Singh and another v. Ram Parkash and others
(P. C. Jain, Acting Chief Justice)

ਆਈ.ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਐਨ.ਕੇ.ਐਸ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੰਚਨ

I.L.R. Punjab and Haryana

(1985)2'

17978 HC-ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰੈਸ, ਜੁ.ਟੀ., ਸੀ.ਐੱਚ.ਡੀ.